

‘ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์’ ส่องปมขัดแย้งไทย-กัมพูชา’

ศูนย์เอเชียแปซิฟิกศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) จัดเสวนา (ออนไลน์) หัวข้อ “พรมแดนไทย-กัมพูชา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต” เมื่อช่วงกลางเดือน มิ.ย. 2568 โดย ผศ.ดร. ณัฐพร ไทยจงรักษ์ หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มศว

ฉายภาพประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยกล่าวถึง “เทือกเขาพนมดงรัก” ในภาษาไทย หรือ “พนมดงรัก” ในภาษาเขมร ที่แปลว่า “ภูเขาไม้ลาน” ซึ่งมีความเชื่อว่าเทือกเขานี้กั้นระหว่าง “เขมรสูง” หมายถึงชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่ปัจจุบันคือประเทศไทย กับ “เขมรต่ำ” หมายถึงชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่ปัจจุบันคือประเทศกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ก่อนจะมีคำว่า “รัฐชาติ” และมีการกำหนด “เส้นเขตแดน” เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาก็มีปัญหาอยู่แล้ว แต่ไม่ค่อยเป็นที่รับรู้ของคนไทยมากนักเมื่อเทียบกับความขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่า (ปัจจุบันคือประเทศเมียนมา) โดยชาวกัมพูชานั้นเชื่อว่าอาณาจักรพระนครที่เคยรุ่งโรจน์ต้องล่มสลายลงเพราะการรุกรานของกองทัพสยาม (ไทย)

นอกจากนั้นยังมีนิทานเรื่อง “พระโค - พระแก้ว” พระโคหรือวัว เป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นพาหนะของพระอิศวร ส่วนพระแก้ว เป็นสัญลักษณ์ของผู้มีปัญญานิทานดังกล่าวถูกเล่าผ่านกันมาเป็นทอดๆ ในหมู่ชาวกัมพูชา นอกเหนือชาวสยามได้ยกกองทัพมาตีอาณาจักรของชาวเขมร

(กัมพูชา) และนำพระโค - พระแก้ว กลับไปด้วย นั่นทำให้ดินแดนของชาวสยามมีแต่เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ส่วนทางก้นดินแดนของชาวเขมรที่มีแต่ตกต่ำลง นิทานเรื่องนี้กลายเป็นที่มาของความฝังใจของชาวกัมพูชา ที่เชื่อว่าศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของคนลูกชาวสยามหรือไทยขโมยไป

ขณะที่ในช่วงประวัติศาสตร์สมัยใหม่ กัมพูชาเป็นประเทศที่อยู่กับสงครามมานาน ตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ก็เผชิญสงครามกลางเมือง ตามด้วยยุคเขมรแดงที่ปกครองอย่างโหดร้ายจนมีประชาชนเสียชีวิตจำนวนมาก และเมื่อหมดยุคเขมรแดงก็ยังมีสงครามกลางเมืองต่อไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งตลอดห้วงเวลานี้ พื้นที่บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ก็จะมีเรื่องเล่ากันว่ามีการย้ายหลักเขตแดนไป - มา รวมถึงมีค่ายผู้อพยพและการตั้งถิ่นฐาน

หนึ่งในช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ามาปกครอง กัมพูชา ชาวเขมรก็มีความคิดอยู่ว่ากัมพูชาอยู่ใต้อิทธิพลของสยามและเวียดนาม ดังนั้นการที่ฝรั่งเศสมาปกครองก็เป็นการช่วย

คุ้มครองกัมพูชาให้รอดพ้นจากอิทธิพลของ 2 อาณาจักรดังกล่าว และในยุคนี้ก็เป็นฝรั่งเศสที่นำพาศิลปวิทยาการต่างๆ เข้ามาเผยแพร่ในกัมพูชา ซึ่งรวมถึงการศึกษาค้นคว้าโบราณสถานและการทำแผนที่

“ในงานหลายๆ ชิ้นของฝรั่งเศสพยายามจะบอกว่าสันติ

สัญญาปี 1907 (2450) ทำไมเรา (ไทยหรือสยาม) คว้าเสียดินแดน?
แต่เอาเข้าจริงจะเห็นว่าในมุมมองของฝรั่งเศส มองว่า ณ ตอนนั้น
สยามเองรู้ตลอดเวลาวาดินแดนตรงนี้ไม่ใช่คนสยาม เสียไปได้ดินแดน
จันทบุรีหรือตราดกลับมาก่อนข้างที่จะคุ้มกว่า และสิ่งที่มากกว่านั้น
ในมุมมองจากเอกสารของฝรั่งเศส พูดถึงรัฐสยามตอนนั้นอยากได้
สิทธิสภาพนอกอาณาเขตกลับคืนมา

เพราะมีการเจรจากับได้เงื่อนไขสนธิสัญญา 1904 (2447)
กับ 1907 เรื่องของสิทธิสภาพนอกอาณาเขตด้วย ฉะนั้นจากปี 1907
มันทำให้เราได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตเรากลับมา แต่เราต้องคืนพระ
ตะบอง เสียมเรียบ ศรีโสภณ กลับไปให้กัมพูชา มันเลยมีประเด็นที่
ถกเถียงในมุมมองที่แตกต่างกัน” ผศ.ดร.ณัฐพร กล่าว

ดร.ธีรเวทย์ ลิ้มโกลมวิลาศ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายพัฒนา
ศักยภาพนิสิต คณะสังคมศาสตร์ มศว ในฐานะนักวิชาการด้าน
ภูมิศาสตร์ กล่าวว่า สนธิสัญญาสยาม – ฝรั่งเศส ปี 2450 ระบุ
ว่า คณะกรรมการผสมซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่จาก
ฝรั่งเศสและสยาม จะต้องได้รับการแต่งตั้งจากประเทศภาคีทั้ง 2
ภายใน 4 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสนธิสัญญานี้ และจะต้องรับ
ผิดชอบในการกำหนดขอบเขตพรมแดนใหม่ คณะกรรมการจะต้อง
เริ่มดำเนินการทันทีที่ถูกลงนามแล้ว และจะต้องดำเนินการต่อไป
ตามพิธีสารที่กำหนดขอบเขตที่แนบมากับสนธิสัญญานี้

และพิธีสารกำหนดขอบเขต ระบุว่า เขตแดนจะตาม
“แนวแบ่งน้ำ” หรือก็คือ “สันปันน้ำ” แต่มองขยายความด้วยว่า
แบ่งตาม 1.ทะเลสาบใหญ่ (โดนเลสาบของกัมพูชา) 2.แอ่งแม่น้ำโขง
(ฝั่งลาว) และ 3.แอ่งน้ำมูล (อีสานใต้ของไทย) นอกจากนั้นยังมีข้อ
ที่ระบุว่า หากรัฐบาลฝรั่งเศสต้องการแก้ไขเขตแดนโดยมุ่งหมายที่จะ
ใช้เส้นปกติแทนเส้นธรรมชาติ การแก้ไขดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิด
ความเสียหายต่อรัฐบาลสยามไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

โดยแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 จัดทำขึ้นระหว่าง
ปี 2450 – 2451 ซึ่งเป็นแผนที่ที่กัมพูชายึดถือ ซึ่งแม้จะทำโดย
เทคโนโลยีทันสมัย ณ เวลานั้น แต่เมื่อเทียบกับเทคโนโลยีปัจจุบันจะมี
ความคลาดเคลื่อนสูง ส่วนแผนที่มาตราส่วน 1 : 200,000 ที่ ICJ
ใช้ตัดสินคดีเขาพระวิหาร จัดทำขึ้นในปี 2452 พบว่า เมื่อนำแผนที่
ฉบับดังกล่าวมาตรงให้ตรงกับพิกัดที่ระบุในแผนที่แล้วลองกวาด
ภาพเปรียบเทียบกับภาพปัจจุบัน จะเห็นว่าตำแหน่งลงจุดตรงกัน
แต่ละจุดขยับขึ้นไป ดังนั้นหากกัมพูชาใช้แผนที่ฉบับนี้ โอกาส
ที่เขตแดนจะล้ำเข้ามาในไทยมีสูงมาก

ส่วนข้อแตกต่างระหว่างแผนที่มาตราส่วน
1 : 200,000 ที่ฝ่ายกัมพูชายึดถือ กับแผนที่
มาตราส่วน 1 : 50,000 ที่ฝ่ายไทยยึดถือ 1.ระวาง
แผนที่ของกัมพูชา 1 ระวางจะมากกว่าแผนที่ของ
ไทยเกือบ 10 เท่า 2.การลากเส้น 1 มม. บนแผนที่
1 : 50,000 จะเท่ากับพื้นที่จริง 50 เมตร (ซ้ายและ
ขวาข้างละ 25 เมตร) แต่หากลากบนแผนที่
1 : 200,000 จะเท่ากับพื้นที่จริง 200 เมตร
(ซ้ายและขวาข้างละ 100 เมตร) แต่เมื่อนำไปเทียบ
แล้วโอกาสคลาดเคลื่อนจะอยู่ที่ 75 เมตรในพื้นที่
จริง (100 เมตร – 25 เมตร) จากการทดลอง
ลากแนวเส้นบริเวณเขาพระวิหาร ใช้การขยายภาพ
1 : 4,000

อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติที่จริงจะไม่ยึดตามการขยายภาพ
เข้า – ออก แต่ถือเป็นเส้นเดียวกันเทียบกันได้ไม่ว่าจะใช้แผนที่
มาตราส่วนใดก็ตาม ขณะที่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีช่วยทำแผนที่โดยอิง
ตามหลักสันปันน้ำ เช่น ใช้ LIDAR ส่องความสูงของพื้นผิว มี
ความละเอียดตั้งแต่ระดับเมตรลงไปถึงระดับมิลลิเมตร การระบุเส้น
สันปันน้ำที่ชัดเจนสามารถทำได้ไม่ยากหากมีข้อมูลชั้นความสูงที่
เพียงพอ อนึ่ง เมื่อทดลองสร้างเส้นสันปันน้ำด้วยระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ (GIS) พบว่าใกล้เคียงกับแผนที่ 1 : 50,000 มากกว่า
แผนที่ 1 : 200,000

“ผมขอสรุปว่าเหมือนเราจะไปต่อกันไม่ได้ถ้าเราไม่มี
ทางออก ให้ย้อนกลับไปดูที่ทางเข้า คือให้ไปออกที่ประตูที่เข้ามา ก็
คือสนธิสัญญาวันที่ 23 มี.ค. 2450 ที่ระบุว่าให้ยึดตามแนวแบ่งน้ำ
ทะเลสาบใหญ่และแม่น้ำแม่น้ำโขงด้านหนึ่ง แอ่งน้ำมูลอีกด้านหนึ่ง
อันนี้เขียนชัดเจนในพิธีสารประกอบสนธิสัญญา และข้อที่สำคัญอีก
ข้อหนึ่งคือ (หาก) รัฐบาลฝรั่งเศส (ต้องการ) แก้ไขเขตแดน
โดยมุ่งหมายที่จะใช้เส้นปกติแทนเส้นธรรมชาติ การแก้ไขดังกล่าว
จะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐบาลสยามไม่ว่ากรณีใดๆ
ทั้งสิ้น” ดร.ธีรเวทย์ ระบุ

SCOOP.NAEWNA@HOTMAIL.COM